

CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA
OKRĘGOWE KOMISJE EGZAMINACYJNE

Informator
o egzaminie eksternistycznym
przeprowadzanym od roku 2013
z zakresu gimnazjum

JĘZYK POLSKI

JĘZYK POLSKI

Informator o egzaminie eksternistycznym przeprowadzanym od roku 2013 z zakresu gimnazjum

opracowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną
we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi
w Gdańsku, Jaworznie, Krakowie, Łodzi,
Łomży, Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu

Warszawa 2012

Centralna Komisja Egzaminacyjna

ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
ckesekr@cke.edu.pl
www.cke.edu.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90
komisja@oke.gda.pl
www.oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie

ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 616 33 99
sekretariat@oke.jaworzno.pl
www.oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie

os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 01
oke@oke.krakow.pl
www.oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łomży

ul. Nowa 2, 18-400 Łomża
tel. 86 216 44 95
sekretariat@oke.lomza.pl
www.oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi

ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 634 91 33
komisja@komisja.pl
www.komisja.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu

ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60
sekretariat@oke.poznan.pl
www.oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie

ul. Grzybowska 77, 00-844 Warszawa
tel. 22 457 03 35
info@oke.waw.pl
www.oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu

ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 52
sekretariat@oke.wroc.pl
www.oke.wroc.pl

SPIS TREŚCI

I Informacje ogólne.....	7
II Wymagania egzaminacyjne.....	11
III Opis egzaminu.....	18
IV Przykładowy arkusz egzaminacyjny.....	20
V Przykładowe rozwiązania zadań zamieszczonych w arkuszu egzaminacyjnym i ich ocena..	34

I INFORMACJE OGÓLNE

I.1. Podstawy prawne

Zgodnie z ustawą z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572 z późn. zm.) egzaminy eksternistyczne są integralną częścią zewnętrznego systemu egzaminowania. Za przygotowanie i przeprowadzanie tych egzaminów odpowiadają Centralna Komisja Egzaminacyjna i okręgowe komisje egzaminacyjne.

Sposób przygotowania i przeprowadzania egzaminów eksternistycznych reguluje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 11 stycznia 2012 r. w sprawie egzaminów eksternistycznych (Dz. U. z 17 lutego 2012 r., poz. 188). Na podstawie wspomnianego aktu prawnego CKE i OKE opracowały *Procedury organizowania i przeprowadzania egzaminów eksternistycznych z zakresu szkoły podstawowej dla dorosłych, gimnazjum dla dorosłych, liceum ogólnokształcącego dla dorosłych oraz zasadniczej szkoły zawodowej*.

Egzaminy eksternistyczne z zakresu kształcenia ogólnego w gimnazjum są przeprowadzane z następujących przedmiotów: język polski, język obcy nowożytny, historia, wiedza o społeczeństwie, geografia, biologia, chemia, fizyka i astronomia, matematyka, informatyka, zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 30 sierpnia 2012 r., poz. 977)

I.2. Warunki przystąpienia do egzaminów eksternistycznych

Do egzaminów eksternistycznych z zakresu wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla gimnazjum może przystąpić osoba, która ukończyła sześć- lub ośmioletnią szkołę podstawową.

Osoba, która chce zdawać wyżej wymienione egzaminy eksternistyczne i spełnia formalne warunki, powinna nie później niż na 2 miesiące przed terminem rozpoczęcia sesji egzaminacyjnej złożyć do jednej z ośmiu okręgowych komisji egzaminacyjnych wniosek o dopuszczenie do egzaminów zawierający:

- 1) imię (imiona) i nazwisko,
- 2) datę i miejsce urodzenia,

3) numer PESEL, a w przypadku braku numeru PESEL – serię i numer paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość,

4) adres,

5) wskazanie gimnazjum jako typu szkoły.

Do wniosku należy dołączyć także świadectwo ukończenia szkoły podstawowej. Wniosek ten znajduje się na stronach internetowych OKE w formie załącznika do *Procedur organizowania i przeprowadzania egzaminów eksternistycznych*.

W terminie 14 dni od dnia otrzymania przez OKE wniosku zainteresowana osoba zostaje pisemnie poinformowana o wynikach postępowania kwalifikacyjnego. Od rozstrzygnięcia komisji okręgowej służy odwołanie do dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w terminie 7 dni od dnia jego doręczenia. Rozstrzygnięcie dyrektora CKE jest ostateczne. W przypadku zakwalifikowania osoby do zdawania egzaminów eksternistycznych, dyrektor OKE informuje ją o konieczności złożenia deklaracji oraz dowodu wniesienia opłaty za zadeklarowane egzaminy lub wniosku o zwolnienie z opłaty.

Informację o miejscach przeprowadzania egzaminów dyrektor OKE podaje do publicznej wiadomości na stronie internetowej okręgowej komisji egzaminacyjnej nie później niż na 15 dni przed terminem rozpoczęcia sesji egzaminacyjnej.

Osoba dopuszczona do egzaminów eksternistycznych zdaje egzaminy w okresie nie dłuższym niż 3 lata. W uzasadnionych wypadkach, na wniosek zdającego, dyrektor komisji okręgowej może przedłużyć okres zdawania egzaminów eksternistycznych o dwie sesje egzaminacyjne. Dyrektor komisji okręgowej na wniosek osoby, która w okresie nie dłuższym niż 3 lata od upływu okresu zdawania ponownie ubiega się o przystąpienie do egzaminów eksternistycznych, zalicza tej osobie egzaminy eksternistyczne zdane w wyżej wymienionym okresie.

Osoba dopuszczona do egzaminów eksternistycznych, nie później niż na 30 dni przed terminem rozpoczęcia sesji egzaminacyjnej, składa dyrektorowi komisji okręgowej:

1) pisemną informację wskazującą przedmioty, z zakresu których zamierza zdawać egzaminy eksternistyczne w danej sesji egzaminacyjnej,

2) dowód wniesienia opłaty za egzaminy eksternistyczne z zakresu zajęć edukacyjnych albo wniosek o zwolnienie z opłaty.

Zdający może, w terminie 2 dni od dnia przeprowadzenia egzaminu eksternistycznego z danych zajęć edukacyjnych, zgłosić zastrzeżenia do dyrektora komisji okręgowej, jeżeli uzna, że w trakcie egzaminu zostały naruszone przepisy dotyczące jego przeprowadzania. Dyrektor komisji okręgowej rozpatruje zastrzeżenia w terminie 7 dni od dnia ich otrzymania. Rozstrzygnięcie dyrektora komisji okręgowej jest ostateczne.

W przypadku naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzania egzaminu eksternistycznego, jeżeli naruszenie to mogło mieć wpływ na wynik egzaminu, dyrektor komisji okręgowej, w porozumieniu z dyrektorem Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, ma prawo unieważnić egzamin eksternistyczny z danych zajęć edukacyjnych i zarządzić jego ponowne przeprowadzenie w następnej sesji egzaminacyjnej. Unieważnienie egzaminu może dotyczyć poszczególnych lub wszystkich zdających.

Na wniosek zdającego sprawdzony i oceniony arkusz egzaminacyjny oraz karta punktowania są udostępniane zdającemu do wglądu w miejscu i czasie określonych przez dyrektora komisji okręgowej.

I.3. Zasady dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminu dla zdających z dysfunkcjami

Osoby niewidome, słabowidzące, niesłyszące, słabosłyszące, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim lub z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, przystępują do egzaminów eksternistycznych w warunkach i formie dostosowanych do rodzaju ich niepełnosprawności. Osoby te zobowiązane są przedstawić wydane przez lekarza zaświadczenie potwierdzające występowanie danej dysfunkcji.

Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej opracowuje szczegółową informację o sposobach dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminów eksternistycznych do potrzeb i możliwości wyżej wymienionych osób i podaje ją do publicznej wiadomości na stronie internetowej CKE, nie później niż do dnia 1 września roku poprzedzającego rok, w którym są przeprowadzane egzaminy eksternistyczne.

Na podstawie wydanego przez lekarza zaświadczenia potwierdzającego występowanie danej dysfunkcji oraz szczegółowej informacji, o której mowa powyżej, dyrektor komisji okręgowej

(lub upoważniona przez niego osoba) wskazuje sposób lub sposoby dostosowania warunków i formy przeprowadzania egzaminu eksternistycznego do potrzeb i możliwości osoby z dysfunkcją/dysfunkcjami przystępującej do egzaminu eksternistycznego. Wyżej wymienione zaświadczenie przedkłada się dyrektorowi komisji okręgowej wraz z wnioskiem o dopuszczenie do egzaminów.

Zdający, który jest chory, w czasie trwania egzaminu eksternistycznego może korzystać ze sprzętu medycznego i leków koniecznych do stosowania w danej chorobie.

II WYMAGANIA EGZAMINACYJNE

II.1. Wiadomości wstępne

Zakres wiadomości i umiejętności sprawdzanych na egzaminie eksternistycznym z przedmiotów ogólnokształcących wyznaczają wymagania ogólne i szczegółowe określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego, wprowadzonej rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 30 sierpnia 2012 r., poz. 977). Zgodnie z zapisami w podstawie programowej, podczas kształcenia w gimnazjum wymaga się wiadomości i umiejętności nabytych nie tylko na III etapie kształcenia, ale także na wcześniejszych etapach edukacyjnych (zob. np. zadania nr 1, 4, 6, 7, 12–15, 18–20, 22 zamieszczone w przykładowym arkuszu egzaminacyjnym – rozdz. IV informatora).

II.2. Wymagania

Wiadomości i umiejętności przewidziane dla uczących się w gimnazjum opisano w podstawie programowej – zgodnie z ideą europejskich ram kwalifikacji – w języku efektów kształcenia¹. Cele kształcenia sformułowane są w języku wymagań ogólnych, a treści nauczania oraz oczekiwane umiejętności uczących się sformułowane są w języku wymagań szczegółowych.

II.2.1. Cele kształcenia – wymagania ogólne z przedmiotu *język polski w gimnazjum*

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

Zdający samodzielnie dociera do informacji; rozumie komunikaty o coraz bardziej skomplikowanej organizacji – werbalne i niewerbalne; podejmuje refleksję nad znaczeniami słów i dąży do ich dokładnego rozumienia; krytycznie ocenia zawartość komunikatów.

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

Zdający doskonali sprawność analizy i interpretacji tekstów kultury; zyskuje nowe narzędzia,

---

¹ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C111/01).

dzięki którym jego lektura jest coraz dojrzsza, bardziej świadoma i samodzielna; poznaje nowe gatunki i konwencje literackie; wykorzystuje poznane pojęcia w refleksji o literaturze i wartościach; czyta teksty kultury; stopniowo zaczyna poznawać dzieła klasyczne ważne dla kultury polskiej i światowej.

III. Tworzenie wypowiedzi.

Zdający zyskuje coraz wyraźniejszą świadomość funkcji środków językowych, które służą formułowaniu wypowiedzi; zdobywa wiedzę o różnych odmianach polszczyzny i kształci umiejętność poprawnego wykorzystywania ich w różnych sytuacjach, pogłębia znajomość etyki mowy i etykiety języka; poznaje i tworzy nowe, coraz trudniejsze formy wypowiedzi.

II.2.2. Treści nauczania – wymagania szczegółowe z przedmiotu *język polski* w gimnazjum

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

1. Czytanie. Zdający:

- 1) odbiera komunikaty pisane – rozróżnia informacje przekazane werbalnie oraz zawarte w obrazie;
- 2) wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu;
- 3) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie;
- 4) odróżnia informacje o faktach od opinii;
- 5) rozpoznaje różnice między fikcją a kłamstwem;
- 6) rozpoznaje wypowiedzi o charakterze emocjonalnym i perswazyjnym;
- 7) rozpoznaje intencje wypowiedzi (aprobatę, dezaprobatę, negację, prowokację);
- 8) dostrzega w wypowiedzi ewentualne przejawy agresji i manipulacji;
- 9) rozpoznaje wypowiedź argumentacyjną, wskazuje tezę, argumenty i wnioski;
- 10) rozróżnia gatunki publicystyczne prasowe, radiowe i telewizyjne (artykuł, wywiad, reportaż);
- 11) czerpie dodatkowe informacje z przypisu.

2. Samokształcenie i docieranie do informacji. Zdający:

- 1) samodzielnie dociera do informacji – w książkach, prasie, mediach elektronicznych oraz w wypowiedziach ustnych;

2) stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych;

3) korzysta ze słownika: języka polskiego, poprawnej polszczyzny, frazeologicznego, wyrazów obcych, synonimów i antonimów oraz szkolnego słownika terminów literackich – w formie książkowej i elektronicznej.

3. Świadomość językowa. Zdający:

1) rozumie pojęcie stylu, rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny i naukowy;

2) rozpoznaje wyrazy wieloznaczne i rozumie ich znaczenia w tekście;

3) dostrzega zróżnicowanie słownictwa – rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (wyrazy gwarowe, terminy naukowe, archaizmy i neologizmy, eufemizmy i wulgaryzmy; dostrzega negatywne konsekwencje używania wulgaryzmów); rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone (obce) – rozumie ich funkcję w tekście;

4) rozpoznaje cechy kultury i języka swojego regionu;

5) rozpoznaje w zdaniach i w równoważnikach zdań różne rodzaje podmiotów, orzeczeń, dopełnień, okoliczników oraz przydawkę – rozumie ich funkcje;

6) rozróżnia rodzaje zdań złożonych podrzędnie i współrzędnie, imiesłowowe równoważniki zdań, zdania bezpodmiotowe oraz rozumie ich funkcje w wypowiedzi;

7) odróżnia temat fleksyjny od końcówki;

8) odróżnia czasowniki dokonane i niedokonane; rozpoznaje tryby i strony (czynną i bierną) czasownika oraz imiesłowy – wyjaśnia ich funkcje w tekście;

9) rozpoznaje temat słowotwórczy i formant w wyrazach pochodnych i wskazuje funkcje formantów w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym.

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

1. Zdający zna następujące teksty literackie:

- *Biblia*
  - Stary Testament, Księga Rodzaju – opis stworzenia świata i człowieka
  - Nowy Testament, Ewangelia wg św. Mateusza – przypowieść o talentach
  - Nowy Testament, Ewangelia wg św. Łukasza – przypowieść o miłosiernym Samarytaninie
  - Drugi List św. Pawła do Koryntian – hymn o miłości
- Jan Parandowski *Mity greckie* (tu: mity o Prometeuszu, Syzyfie, Demeter i Korze)

- Jan Kochanowski *Na dom w Czarnolesie, Na lipę, O doktorze Hiszpanie, Na zdrowie*
- Jan Kochanowski *Treny* (V, VII, VIII)
- William Szekspir *Romeo i Julia*
- Molier *Świętoszek*
- Ignacy Krasicki *Lew pokorny, Jagnię i wilcy, Ptaszki w klatce*
- Aleksander Fredro *Zemsta*
- Adam Mickiewicz *Romantyczność*
- Adam Mickiewicz *Dziady cz. II*
- Bolesław Prus *Z legend dawnego Egiptu*
- Henryk Sienkiewicz *Potop*
- Maria Pawlikowska-Jasnorzewska *Kobieta, która czeka, List, Zanurzcie mnie w Niego*
- Kazimierz Wierzyński *** *[Tyś jest, jak dzień wiosenny z pogodą błękitną], Zielono mam w głowie, Strofa*
- Julian Tuwim *Litania, Nauka, Mieszkańcy*
- Czesław Miłosz *Który skrzywdziłeś, Przypowieść o maku*
- ks. Jan Twardowski *Dzieciństwo, Powiedz, Rachunek dla dorosłego, Razem*
- Wisława Szymborska *Wieczór autorski, Muzeum, Wszelki wypadek, Jacyś ludzie*
- Zbigniew Herbert *Pan od przyrody, Kamyk, Pudełko zwane wyobraźnią*
- Konstanty Ildefons Gałczyński *Łakomstwo, Epistoła dla zakochanych, Wiosna w Szczecinie*
- Ida Fink *Zabawa w klucz*
- Aleksander Kamiński *Kamienie na szaniec*
- Sławomir Mrożek *Wesele w Atomicach*
- Antoine de Saint Exupéry *Mały Księżę*
- Dorota Terakowska *Poczwarka*
- Andrzej Sapkowski *Miecz przeznaczenia*
- Arthur Conan Doyle *Przygody Sherlocka Holmesa*
- Olga Tokarczuk *Prawiek i inne czasy*

2. Wstępne rozpoznanie. Zdający:

- 1) opisuje odczucia, które budzi w nim dzieło;
- 2) rozpoznaje problematykę utworu.

3. Analiza. Zdający:

- 1) przedstawia najistotniejsze treści wypowiedzi w takim porządku, w jakim występują one w tekście;
- 2) charakteryzuje postać mówiącą w utworze;
- 3) rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową oraz potrafi określić ich funkcje w utworze;
- 4) wskazuje funkcje użytych w utworze środków stylistycznych z zakresu słownictwa (neologizmów, archaizmów, zdrobnień, zgrubień, metafor), składni (powtórzeń, pytań retorycznych, różnego typu zdań i równoważników), fonetyki (rymu, rytmu, wyrazów dźwiękonaśladowczych);
- 5) omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu (tytułu, podtytułu, motta, apostrofy, puenty, punktu kulminacyjnego);
- 6) przypisuje czytany utwór do właściwego rodzaju literackiego (epika, liryka, dramat);
- 7) rozpoznaje czytany utwór jako: przypowieść, pamiętnik, dziennik, komedię, dramat (gatunek), tragedię, balladę, nowelę, hymn, powieść historyczną;
- 8) rozpoznaje odmiany gatunkowe literatury popularnej: powieść lub opowiadanie obyczajowe, przygodowe, detektywistyczne, fantastycznonaukowe, fantasy;
- 9) wskazuje elementy dramatu, takie jak: akt, scena, tekst główny, tekst poboczny, monolog, dialog;
- 10) znajduje w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach) nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych; wskazuje przykłady mieszania gatunków;
- 11) uwzględnia w analizie specyfikę tekstów kultury przynależnych do następujących rodzajów sztuki: literatura, teatr, film, muzyka, sztuki plastyczne, sztuki audiowizualne.

4. Interpretacja. Zdający:

- 1) przedstawia propozycję odczytania konkretnego tekstu kultury i uzasadnia ją;
- 2) uwzględnia w interpretacji potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny;

5. Wartości i wartościowanie. Zdający:

- 1) ze zrozumieniem posługuje się pojęciami dotyczącymi wartości pozytywnych i ich przeciwieństw oraz określa postawy z nimi związane, np. patriotyzm-nacjonalizm, tolerancja-

nietolerancja, piękno-brzydota, a także rozpoznaje ich obecność w życiu oraz w literaturze i innych sztukach;

2) omawia na podstawie poznanych dzieł literackich i innych tekstów kultury podstawowe, ponadczasowe zagadnienia egzystencjalne, np. miłość, przyjaźń, śmierć, cierpienie, lęk, nadzieja, wiara religijna, samotność, inność, poczucie wspólnoty, solidarność, sprawiedliwość; dostrzega i poddaje refleksji uniwersalne wartości humanistyczne;

3) dostrzega zróżnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych, kulturowych i w ich kontekście kształtuje swoją tożsamość.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Pisanie. Zdający:

1) tworzy spójne wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych: urozmaicone kompozycyjnie i fabularnie opowiadanie, opis sytuacji i przeżyć, zróżnicowany stylistycznie i funkcjonalnie opis zwykłych przedmiotów lub dzieł sztuki, charakterystyka postaci literackiej, filmowej lub rzeczywistej, sprawozdanie z lektury, filmu, spektaklu i ze zdarzenia z życia, rozprawka, podanie, życiorys i CV, list motywacyjny, dedykacja; dostosowuje odmianę i styl języka do gatunku, w którym się wypowiada;

2) stosuje zasady organizacji tekstu zgodne z wymogami gatunku, tworząc spójną pod względem logicznym i składniowym wypowiedź na zadany temat;

3) tworzy plan twórczy własnej wypowiedzi;

4) dokonuje starannej redakcji tekstu (umiejętnie formatuje tekst, stosuje właściwe odstępy, wyznacza marginesy i justuje tekst, dokonuje jego korekty, jednocześnie kontrolując autokorektę), poprawia ewentualne błędy językowe, ortograficzne oraz interpunkcyjne;

5) uczestniczy w dyskusji, uzasadnia własne zdanie, przyjmuje poglądy innych lub polemizuje z nimi;

6) przestrzega zasad etyki mowy w różnych sytuacjach komunikacyjnych, m.in. zna konsekwencje stosowania form charakterystycznych dla elektronicznych środków przekazywania informacji, takich jak: SMS, e-mail, czat, blog (ma świadomość niebezpieczeństwa oszustwa i manipulacji powodowanych anonimowością uczestników komunikacji w sieci, łatwego obrażania obcych, ośmieszania i zawstydzania innych wskutek rozpowszechniania obrazów przedstawiających ich w sytuacjach kłopotliwych, zna skutki kłamstwa, manipulacji, ironii);

7) stosuje zasady etykiety językowej – wie, w jaki sposób zwracać się do rozmówcy w zależności od sytuacji i relacji, łączącej go z osobą, do której mówi (dorosły, rówieśnik, obcy, bliski), zna formuły grzecznościowe, zna konwencje językowe zależne od środowiska (np. sposób zwracania się do nauczyciela, lekarza, profesora wyższej uczelni), ma świadomość konsekwencji używania formuł niestosownych i obraźliwych;

8) świadomie, odpowiedzialnie, selektywnie korzysta (jako odbiorca i nadawca) z elektronicznych środków przekazywania informacji, w tym z Internetu.

2. Świadomość językowa. Zdający:

1) rozróżnia normę językową wzorcową oraz użytkową i stosuje się do nich;

2) sprawnie posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą polszczyzny; zna granice stosowania slangu młodzieżowego;

3) tworząc wypowiedzi, dąży do precyzyjnego wystawiania się; świadomie dobiera synonimy i antonimy dla wyrażenia zamierzonych treści;

4) stosuje związki frazeologiczne, rozumiejąc ich znaczenie;

5) stosuje różne rodzaje zdań we własnych tekstach; dostosowuje szyk wyrazów i zdań składowych do wagi, jaką nadaje przekazywanym informacjom;

6) wykorzystuje wiedzę o składni w stosowaniu reguł interpunkcyjnych; stosuje średnik;

7) przekształca części zdania pojedynczego w zdania podrzędne i odwrotnie, przekształca konstrukcje strony czynnej w konstrukcje strony biernej i odwrotnie, zamienia formy osobowe czasownika na imiesłowy i odwrotnie – ze świadomością ich funkcji i odpowiednio do celu całej wypowiedzi; zamienia mowę niezależną na zależną;

8) wprowadza do wypowiedzi partykuły, rozumiejąc ich rolę w modyfikowaniu znaczenia składników wypowiedzi;

9) wykorzystuje wykrzyknik jako część mowy w celu wyrażenia emocji; stosuje wołacz w celu osiągnięcia efektów retorycznych;

10) stosuje poprawne formy odmiany rzeczowników, czasowników (w tym imiesłowów), przymiotników, liczebników i zaimków; stosuje poprawne formy wyrazów w związkach składniowych (zgody i rządu);

11) operuje słownictwem z określonych kręgów tematycznych (koncentrującym się przede wszystkim wokół tematów: rozwój psychiczny, moralny i fizyczny człowieka; społeczeństwo i kultura; region i Polska).

III OPIS EGZAMINU

III.1. Forma i zakres egzaminu

Egzamin eksternistyczny z zakresu gimnazjum z przedmiotu *język polski* jest egzaminem pisemnym, sprawdzającym wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej, przytoczone w rozdziale II *Wymagania egzaminacyjne* niniejszego informatora. Osoba przystępująca do egzaminu rozwiązuje zadania zawarte w jednym arkuszu egzaminacyjnym.

III.2. Czas trwania egzaminu

Egzamin trwa **120** minut.

III.3. Arkusz egzaminacyjny

Arkusz egzaminacyjny z języka polskiego składa się z zadań z zakresu odbioru wypowiedzi i wykorzystania zawartych w nich informacji, analizy i interpretacji tekstów kultury oraz tworzenia wypowiedzi.

Podstawą konstrukcji zadań z zakresu rozumienia, analizy i interpretacji tekstów kultury mogą być teksty publicystyczne, popularnonaukowe bądź literackie albo ich fragmenty, a także inne teksty kultury (np. dzieła plastyczne, muzyczne, architektoniczne itp.). Zadania z zakresu tworzenia wypowiedzi polegają na zredagowaniu własnego tekstu użytkowego (np. podania, życiorysu, CV, listu motywacyjnego, dedykacji, ogłoszenia, zaproszenia, itp.) oraz wypracowania w formie opowiadania, opisu sytuacji, przeżyć lub przedmiotów, charakterystyki postaci, sprawozdania, rozprawki. Temat wypracowania może dotyczyć tekstów literackich podanych w spisie lektur zamieszczonym w informatorze. Do tematu może być dołączony tekst literacki lub jego fragment bądź reprodukcja dzieła sztuki.

Arkusz egzaminacyjny składa się z różnego rodzaju zadań zamkniętych i otwartych.

Wśród zadań zamkniętych mogą wystąpić:

- zadania wyboru wielokrotnego – zdający wybiera poprawną odpowiedź spośród kilku podanych propozycji,
- zadania typu „prawda-falsz” – zdający stwierdza prawdziwość lub fałsz informacji, danych, sformułowań itp. zawartych w zadaniu,

- zadania na dobieranie – zdający łączy ze sobą (przyporządkowuje do siebie) odpowiednie elementy (np. słowa, wyrażenia, fragmenty tekstu, ilustracje, informacje itp.).

Wśród zadań otwartych mogą wystąpić:

- zadania z luką – zdający wstawia odpowiednie słowo, wyrażenie, zdanie, oznaczenie itp., uzupełniając zwrot, zdanie, fragment tekstu itp.,
- zadania krótkiej odpowiedzi – zdający formułuje odpowiedź w formie jednego lub kilku wyrazów bądź zdań,
- zadania rozszerzonej odpowiedzi – zdający redaguje dłuższą, spójną wypowiedź na określony temat.

W arkuszu egzaminacyjnym obok numeru każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.

III.4. Zasady rozwiązywania i zapisu rozwiązań

Zdający rozwiązuje zadania bezpośrednio w arkuszu egzaminacyjnym.

Ostatnia strona arkusza egzaminacyjnego jest przeznaczona na brudnopis.

III.5. Zasady sprawdzania i oceniania arkusza egzaminacyjnego

Za organizację procesu sprawdzania i oceniania arkuszy egzaminacyjnych odpowiadają okręgowe komisje egzaminacyjne. Rozwiązania zadań przez zdających sprawdzają i oceniają zewnętrzni egzaminatorzy powoływani przez dyrektora właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej.

Rozwiązania zadań oceniane są przez egzaminatorów na podstawie jednolitych w całym kraju szczegółowych kryteriów.

Ocenie podlegają tylko te fragmenty pracy, które dotyczą pytań/poleceń. Komentarze, nawet poprawne, wykraczające poza zakres pytań/poleceń, nie podlegają ocenie.

W zadaniach krótkiej odpowiedzi, za które można przyznać tylko jeden punkt, przyznaje się go wyłącznie za odpowiedź w pełni poprawną; jeśli podano więcej odpowiedzi (argumentów, cech, danych itp.), niż wynika to z polecenia w zadaniu, to ocenie podlega tyle kolejnych odpowiedzi (liczonych od pierwszej), o ilu mówi polecenie. Jeśli w zadaniu krótkiej odpowiedzi, oprócz poprawnej odpowiedzi, dodatkowo podano odpowiedź (informację) błędną, sprzeczną z odpowiedzią poprawną, za rozwiązanie zadania nie przyznaje się punktów.

Wypracowanie (zadanie rozszerzonej odpowiedzi) oceniane jest w odniesieniu do następujących kryteriów: I. Treść, II. Język, III. Styl, IV. Kompozycja, V. Ortografia i interpunkcja.

Zapisy w brudnopisie nie są oceniane.

Zadania egzaminacyjne ujęte w arkuszach egzaminacyjnych są oceniane w skali punktowej.

Wyniki egzaminów eksternistycznych z poszczególnych przedmiotów są wyrażane w stopniach według skali stopni szkolnych – od 1 do 6. Przeliczenia liczby punktów uzyskanych na egzaminie eksternistycznym z danego przedmiotu na stopień szkolny dokonuje się w następujący sposób:

- stopień celujący (6) – od 93% do 100% punktów;
- stopień bardzo dobry (5) – od 78% do 92% punktów;
- stopień dobry (4) – od 62% do 77% punktów;
- stopień dostateczny (3) – od 46% do 61% punktów;
- stopień dopuszczający (2) – od 30% do 45% punktów;
- stopień niedostateczny (1) – poniżej 30% punktów.

Wyniki egzaminów eksternistycznych z poszczególnych zajęć edukacyjnych ustala komisja okręgowa na podstawie liczby punktów przyznanych przez egzaminatorów sprawdzających i oceniających dany arkusz egzaminacyjny.

Zdający zdał egzamin eksternistyczny z danego przedmiotu, jeżeli uzyskał z tego egzaminu ocenę wyższą od niedostatecznej.

Wynik egzaminu – wyrażony w skali stopni szkolnych – odnotowuje się na świadectwie ukończenia szkoły wydawanym przez właściwą okręgową komisję egzaminacyjną.

IV PRZYKŁADOWY ARKUSZ EGZAMINACYJNY

W tym rozdziale prezentujemy **przykładowy** arkusz egzaminacyjny. Zawiera on instrukcję dla zdającego oraz zestaw zadań egzaminacyjnych.

W rozdziale V informatora zamieszczono przykładowe odpowiedzi zdających, kryteria oceniania zadań oraz komentarze.

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny
© CKE 2010

PESEL (wpisuje zdający)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

GJP-A1-133

EGZAMIN EKSTERNISTYCZNY Z JĘZYKA POLSKIEGO

GIMNAZJUM

Czas pracy: 120 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 13 stron (zadania 1–26). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Rozwiązania zadań zamieść w miejscu na to przeznaczonym.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
6. Wypełnij tę część karty punktowania, którą koduje zdający. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
7. Na karcie punktowania wpisz swój PESEL. Zamaluj pola odpowiadające cyfrom numeru PESEL. Błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz właściwe.
8. Pamiętaj, że w przypadku stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań egzaminacyjnych lub zakłócania prawidłowego przebiegu egzaminu w sposób utrudniający pracę pozostałym osobom zdającym, przewodniczący zespołu nadzorującego przerywa i unieważnia egzamin eksternistyczny.

Życzymy powodzenia!

Przeczytaj uważnie zamieszczone teksty, a następnie na podstawie tekstów i wiedzy pozatekstowej wykonaj znajdujące się pod nimi zadania.

W zadaniach 4–6, 11, 17–18, 24–25 podkreśl poprawną odpowiedź.

Tekst 1.

Polacy w bitwie o Anglię

Projekt inwazji hitlerowskich Niemiec na Wielką Brytanię zakładał bitwę lotniczą. Atak z powietrza rozpoczął się 13 sierpnia 1940 roku. Już pierwsze dni walki pokazały, że Anglicy mieli braki kadrowe. W połowie sierpnia 1940 roku w żadnym lotniczym dywizjonie nie było pełnego stanu, mimo że z powodu wojny czas obowiązkowego szkolenia skrócono do dwóch tygodni. Sposobem na krótką ławkę brytyjskiego lotnictwa okazali się ochotnicy z innych państw: Polacy, Nowozelandczycy, Kanadyjczycy, Czesi. 16 sierpnia rozpoczął służbę polski 302. Dywizjon Myśliwski Poznański, dwa tygodnie później – 303. Dywizjon Warszawski im. Tadeusza Kościuszki.

W RAF² podczas bitwy o Wielką Brytanię służyło 143 polskich pilotów. Większość z nich przebyła długą i niebezpieczną drogę – z rumuńskich obozów internowania przez Francję na Wyspę Ostatniej Nadziei, jak sami zwykli o niej mawiać. I tu nie było im lekko.

Najpierw musieli pokonać barierę językową. Następnie zmuszeni byli, jak później wspominał jeden z nich Jan Zumbach, odwrócić wszystkie wyćwiczone odruchy, czyli np. nauczyć się, że aby przyspieszyć, w angielskich samolotach pcha się przepustnicę do przodu, zamiast ją cofać, a linka otwierająca spadochron umieszczona jest po lewej stronie, a nie po prawej. Były to drobiazgi, ale podczas walki decydowały o życiu i śmierci. Niełatwo też było Polakom przekonać do siebie brytyjskie Ministerstwo Lotnictwa oraz dowództwo RAF, które uległy niemieckiej propagandzie o ich rzekomej nieporadności i braku odwagi podczas kampanii wrześniowej.

Łącznie Polacy stracili w ciągu walk o Wielką Brytanię niemal 200 wrogich samolotów, co stanowiło 12 procent strat Luftwaffe³. Było to jedno z najbardziej spektakularnych dokonań polskiego oręża podczas drugiej wojny światowej.

Dlaczego byli tak dobrzy? Nie ma jednej odpowiedzi na to pytanie. Większość z nich była starsza od brytyjskich kolegów i miała za sobą setki godzin wylatanych na najprzeróżniejszych samolotach. Nie nauczono ich bezkrytycznej wiary w aparaturę radiową, a wrogie maszyny wykrywali zazwyczaj wzrokiem, którą to umiejętność wciąż doskonalili, śledząc dla wprawy wędrówki much po ścianach. Cechowała ich ponadto odważna metoda walki, polegająca na maksymalnym zbliżeniu się do przeciwnika i otwarciu do niego ognia z małej odległości. Póki trwała powietrzna bitwa, zasługi polskich żołnierzy były dostrzegane i nagradzane.

W czasie walk powietrznych o Anglię społeczeństwo brytyjskie interesowało się wyczynami wszystkich pilotów i niecierpliwie oczekiwało na okresowe sprawozdania premiera z przebiegu operacji wojennych. W jednym z nich Churchill wygłosił pamiętne słowa: „Nigdy przedtem w czasie zmaganiań ludzkich tak wielu nie zawdzięczało tak wiele tak nielicznym”.

Na podstawie: Marcin Czajkowski, *Blitz nad Wielką Brytanią* [w:] „Mówią wieki” nr 9/10, wrzesień 2010.

² RAF – Royal Air Force; siły powietrzne Wielkiej Brytanii.

³ Luftwaffe – siły powietrzne III Rzeszy, powołane w 1935 roku rozkazem Hitlera.

Zadania do tekstu 1.

Zadanie 1. (3 pkt)

Oceń prawdziwość poniższych informacji, wstawiając znak X w odpowiedniej kolumnie tabeli.

	Prawda	Fałsz
Polscy piloci zaczęli służbę w RAF tuż po wybuchu powstania warszawskiego.		
Polscy piloci byli doskonale wyszkoleni do latania na angielskich maszynach.		
Polscy piloci wykorzystywali do zlokalizowania samolotów wroga nie tylko aparaturę radiową.		
Polscy piloci walczący w Anglii zadali niemieckim siłom dotkliwe straty.		
W ostatnim zdaniu tekstu mowa jest wyłącznie o zasługach polskich pilotów.		

Zadanie 2. (1 pkt)

Sformułuj argument uzasadniający, że polscy piloci napotykali trudności podczas służby w RAF.

.....

.....

Zadanie 3. (1 pkt)

Wypisz z tekstu metaforyczne określenie Wielkiej Brytanii używane przez polskich lotników.

.....

Zadanie 4. (1 pkt)

Tekst *Polacy w bitwie o Anglię* jest fragmentem

- A. reportażu.
- B. artykułu.
- C. sprawozdania.
- D. opowiadania.

Zadanie 5. (1 pkt)

Podkreśl zdanie zawierające opinię.

- A. Projekt inwazji hitlerowskich Niemiec na Wielką Brytanię zakładał bitwę lotniczą.
- B. W RAF podczas bitwy o Wielką Brytanię służyło 143 polskich pilotów.
- C. Było to jedno z najbardziej spektakularnych dokonań polskiego oręza podczas drugiej wojny światowej.
- D. W połowie sierpnia 1940 roku w żadnym lotniczym dywizjonie nie było pełnego stanu, mimo że z powodu wojny czas obowiązkowego szkolenia skrócono do dwóch tygodni.

Zadanie 6. (1 pkt)

Podkreśl hasło słownikowe pochodzące ze słownika synonimów.

- A. inwazja – łac. *invasio*, napaść zbrojna jednego państwa na drugie, zwłaszcza dokonana przy użyciu wielkiej liczby wojsk
- B. inwazja – pojawienie się czegoś w wielkiej ilości; silne wpływy, natręctwo czegoś postrzeganego jako zagrożenie
- C. inwazja – najazd, napad, napaść, wtargnięcie, agresja
- D. inwazja – obrona, obronność, defensywa, opór – nieszukanie zwady

Zadanie 7. (2 pkt)

Ze podanego zdania wypisz podmiot i orzeczenie.

Arkady Fiedler i Richard King są autorami książek o Dywizjonie 303.

podmiot – .....

orzeczenie – .....

Zadanie 8. (1 pkt)

Przekształć podane zdanie tak, by uniknąć formy strony biernej.

Póki trwała powietrzna bitwa, zasługi polskich żołnierzy były dostrzegane przez Brytyjczyków.

.....

Zadanie 9. (1 pkt)

Podane zdanie pojedyncze przekształć w zdanie złożone podrzędnie.

Cechowała ich odważna metoda walki, polegająca na maksymalnym zbliżeniu się do przeciwnika.

.....

.....

Zadanie 10. (2 pkt)

Uzupełnij tabelę.

Wyraz pochodny	Temat słowotwórczy	Formant	Funkcja formantu
<i>nieliczny</i>			

Tekst 2.

Konstanty Ildefons Gałczyński, *List jeńca*

Kochanie moje, kochanie,
dobranoc, już jesteś senna -
i widzę Twój cień na ścianie,
i noc jest taka wiosenna!

Jedyna moja na świecie,
jakże wysławię Twe imię?
Ty jesteś mi wodą w lecie
i rękawicą w zimie.

Tyś szczęście moje wiosenne,
zimowe, letowe, jesienne –
lecz powiedz mi na dobranoc,
wyszeptaj przez usta senne:

za cóż to taka zapłata,
ten raj przy Tobie tak błogi?...
Ty jesteś światłem świata
i pieśnią mojej drogi.

Stalag⁴ Altengrabow⁵, 19 III 1942

Konstanty Ildefons Gałczyński, [w:] Jan Szczawiej, *Poezja Polski walczącej. 1939-1945. Antologia*, tom 1, PIW,
Warszawa 1974.

Zadania do tekstu 2.

Zadanie 13. (2 pkt)

Określ, kto, do kogo i w jakich okolicznościach zwraca się w wierszu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

⁴ Stalag – niemiecki obóz jeniecki dla podoficerów i szeregowych żołnierzy.

⁵ Altengrabow – miejscowość w Niemczech pod Magdeburgiem, ok. 100 km na pd.-zach. od Berlina.

Zadanie 14. (2 pkt)

Podkreśl te pojęcia, które charakteryzują stany duchowe ujawnione przez postać mówiącą w wierszu *List jeńca*.

miłość nienawiść zazdrość radość czułość serdeczność frustracja

Zadanie 15. (1 pkt)

Wyjaśnij, jak rozumiesz dwuwiers: *Ty jesteś mi wodą w lecie i rękawicą w zimie*.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 16. (1 pkt)

W trzeciej strofie poeta użył określenia *latowe*. Uzasadnij, w jakim celu zostało ono zastosowane w wierszu.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 17. (1 pkt)

Zastosowaną w pierwszej zwrotce wiersza apostrofę zawiera wers

- A. pierwszy.
- B. drugi.
- C. trzeci.
- D. czwarty.

Tekst 3.

Henryk Sienkiewicz, *Potop* (fragmenty)

- Król wziął pismo i zaczął czytać, ale ledwie zaczął, zaraz przerwał:
- Myli się w tym pan Sapieha – rzekł – pisząc, iż wielka litewska buława vacat⁶; nie vacat, bo jemu ją oddaje.
  - Nie ma też nad niego godniejszego – odrzekł pan Michał – i całe wojsko będzie do śmierci waszej królewskiej mości za ten uczynek wdzięczne. (...)
  - A ty znałeś Kmicica?
  - Znałem i biłem się z nim, ale gdzie by teraz był, tego nie wiem.
  - Co o nim myślisz?
  - Miłościwy panie, skoro on takiej imprezy się podjął, to nie ma tych mąk, których by nie był godzien, bo wyrzutek to z piekła rodem.
  - A nieprawda – rzekł król – wszystko to księcia Bogusława wymyśli... Ale położywszy na stronę ową sprawę, powiadaj, co o tym człeku wiesz z jego dawniejszych czasów?
  - Żołnierz to był zawsze wielki i w dziele wojennym niezrównany. (...) Bóg raczy wiedzieć, co to za człowiek... łatwiej o każdym innym mieć opinię niż o takim wichrze. Przy Radziwille został, potem gdzieś jechał... I znowu ostrzegł nas, iż księżę z Kiejdan ciągnie. Trudno negocjować, jak znaczną nam przysługę oddał, bo gdyby nie owo ostrzeżenie, byłby wojewoda wileński na ubezpieczone wojska napadał i pojedynczo chorągwie znosił... Sam nie wiem, miłościwy panie, co mam myśleć... Jeśli to oszczerstwo, co księżę Bogusław powiadał...
  - Zaraz się okaże – rzekł król.
- I zaklaskał w dłonie.
- Zawołaj tu pana Babinicza – rzekł do pazia, który ukazał się w progu. (...)
  - A ja ci mówię, że ty Kmicica nie znasz! – wtrącił król.
  - Jak to, miłościwy panie?...
  - Boś znał wielkiego żołnierza, ale swawolnika i radziwiłłowskiego w zdradzie socjusza... A tu stoi Hektor⁷ częstochowski, któremu Jasna Góra po księdzu Kordeckim najwięcej zawdzięcza, tu stoi obrońca ojczyzny i sługa mój wierny, który mnie własną piersią zastawił i życie mi ocalił, gdym w wąwozach, jako między stado wilków, dostał się między Szwedów. Taki to ów nowy Kmicic...

Henryk Sienkiewicz, *Potop*, Warszawa 1991.

Zadania do tekstu 3.

Zadanie 18. (1 pkt)

Falszywe informacje o Kmicicu rozpowszechniał

- A. Babinicz.
- B. Sapieha.
- C. ksiądz Kordecki.
- D. księżę Bogusław.

⁶ Vacat – łac. wolne miejsce, stanowisko.

⁷ Hektor – mityczny obrońca Troi w wojnie z Grekami; zginął w pojedynku z Achillesem.

Zadanie 19. (1 pkt)

Zacytuj zdanie świadczące o tym, że Michał Wołodyjowski podziwiał zdolności żołnierskie Kmicica.

.....

.....

Zadanie 20. (1 pkt)

Na podstawie przytoczonego fragmentu *Potopu* wykaż podobieństwo między Kmicicem i Hektorem.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 21. (2 pkt)

Czy król słusznie oskarżył Janusza i Bogusława Radziwiłłów o zdradę? Sformułuj opinię i uzasadnij ją, odwołując się do treści całego utworu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 22. (1 pkt)

Dokończ zdanie:

Z ostatniego zdania tekstu wynika, że król porównał Szwedów do .....

Zadanie 23. (1 pkt)

Przekształć podane wypowiedzenie w mowę zależną.

– Zawołaj pana Babinicza – rzekł król do pазia.

.....

.....

Zadanie 24. (1 pkt)

Potop H. Sienkiewicza jest

- A. opowiadaniem przygodowym.
- B. powieścią historyczną.
- C. nowelą.
- D. tragedią.

Zadanie 25. (1 pkt)

Ale położywszy na stronę ową sprawę, powiadaj, co o tym człeku wiesz z jego dawniejszych czasów?

W powyższym zdaniu występują

- A. neologizmy.
- B. wyrazy gwarowe.
- C. archaizmy.
- D. eufemizmy.

BRUDNOPIS

V PRZYKŁADOWE ROZWIĄZANIA ZADAŃ ZAMIESZCZONYCH W ARKUSZU EGZAMINACYJNYM I ICH OCENA

Uwaga:

Przykładowe wypowiedzi zdających są wiernymi cytatami z arkuszy egzaminacyjnych i mogą zawierać błędy.

Tekst 1

Polacy w bitwie o Anglię

Zadanie 1. (3 pkt)

Oceń prawdziwość poniższych informacji, wstawiając znak X w odpowiedniej kolumnie tabeli.

Poprawna odpowiedź			Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
	Prawda	Falsz	
Polscy piloci zaczęli służbę w RAF tuż po wybuchu powstania warszawskiego.		X	Tekst nr 1 zawiera wiele informacji o polskich lotnikach walczących w obronie Wielkiej Brytanii. By poprawnie ocenić prawdziwość zdań zawartych w tabeli, należało nie tylko znaleźć i wykorzystać informacje podane wprost, ale też wydedukować je, zestawić, porównać między sobą lub odnieść do wiedzy pozatekstowej (data wybuchu powstania warszawskiego). Za wszystkie prawidłowe rozstrzygnięcia zdający mógł uzyskać 3 punkty, za cztery prawidłowe – 2 punkty, a za 3 wskazania poprawne – 1 punkt. Jeśli zdający dokonał dwóch lub mniej prawidłowych wyborów – nie uzyskał punktu.
Polscy piloci byli doskonale wyszkoleni do latania na angielskich maszynach.		X	
Polscy piloci wykorzystywali do zlokalizowania samolotów wroga nie tylko aparaturę radiową.	X		
Polscy piloci walczący w Anglii zadali niemieckim siłom dotkliwe straty.	X		
W ostatnim zdaniu tekstu mowa jest wyłącznie o zasługach polskich pilotów.		X	

Zadanie 2. (1 pkt)

Sformułuj argument uzasadniający, że polscy piloci napotkali trudności podczas służby w RAF.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
A	<i>Polscy piloci po rozpoczęciu służby w RAF napotkali różne trudności. Musieli nauczyć się języka angielskiego i zasad obsługi brytyjskich samolotów. Polscy piloci musieli przekonać również dowództwo RAF, że świetnie sobie poradzą w walce z Niemcami.</i>	Zdający A poprawnie sformułował aż 3 argumenty uzasadniające podaną tezę. Udzielił pełnej odpowiedzi. Otrzymał 1 punkt.
B	<i>Polscy piloci po rozpoczęciu służby w RAF napotkali różne trudności. Nie znali języka angielskiego i zasad obsługi brytyjskich samolotów.</i>	Zdający B otrzymuje 1 punkt za poprawne rozwiązanie zadania, gdyż podał argumenty: nieznaną języka angielskiego oraz zasad obsługi brytyjskich samolotów.
C	<i>Polscy piloci mieli sporo trudności z obsługą angielskich samolotów, bo urządzenia, w które je wyposażono, były zamontowane inaczej niż w naszych samolotach.</i>	Zdający C poprawnie rozwiązał zadanie, używając odpowiedniego argumentu. Otrzymuje 1 punkt.
D	<i>Polscy piloci nie umieli latać na angielskich samolotach.</i>	Zdający D otrzymuje 0 punktów. Jego odpowiedź jest nieprawidłowa.

Zadanie 3. (1 pkt)

Wypisz z tekstu metaforyczne określenie Wielkiej Brytanii używane przez polskich lotników.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
Rozpoznawania w tekście literackim przenośni (metafory) wymaga się już od absolwenta szkoły podstawowej.		
A	<i>Wyspa Ostatniej Nadziei</i>	Zdający A udzielił prawidłowej odpowiedzi. Przytoczona nazwa ma charakter metaforyczny, gdyż nie jest skojarzeniem „wprost”, ale odwołuje się do uczuć polskich lotników, przybywających do Wielkiej Brytanii nadzieją (ich zdaniem ostatnią) na wygraną z Niemcami. Zdający A otrzymał 1 punkt za poprawne rozwiązanie zadania.
B	<i>krótka ławka brytyjskiego lotnictwa</i>	Zdający B przytoczył określenie o charakterze przenośnym, ale nie jest ono metaforyczną nazwą państwa (cytat odwołuje się do niedoborów kadrowych w RAF). Otrzymuje 0 punktów za zadanie.
C	<i>Anglia</i>	Pojawiający się w tekście wyraz <i>Anglia</i> jest wprawdzie bliskoznacznym określeniem nazwy państwa <i>Wielka Brytania</i> , ale nie ma przenośnego znaczenia. Zdający C otrzymuje 0 punktów.
D	<i>Royal Air Force</i>	Zdający D otrzymuje 0 punktów. Jego odpowiedź jest nieprawidłowa, gdyż Royal Air Force (RAF) to nazwa sił powietrznych Wielkiej Brytanii, a nie metaforyczne określenie ojczyzny Brytyjczyków.

Zadanie 4. (1 pkt)

Tekst *Polacy w bitwie o Anglię* jest fragmentem

- A. reportażu.
- B. artykułu.
- C. sprawozdania.
- D. opowiadania.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
B. artykułu.	W zadaniu wymieniono różne gatunki wypowiedzi pisemnej, których znajomość jest wymagana na etapie szkoły podstawowej i w gimnazjum. Tekst pt. <i>Polacy w bitwie o Anglię</i> jest fragmentem artykułu zamieszczonego w czasopiśmie (patrz: opis bibliograficzny źródła pod tekstem). Tym samym zaliczona i oceniona pozytywnie (1 punkt) może być tylko odpowiedź B.

Zadanie 5. (1 pkt)

Podkreśl zdanie zawierające opinię.

- A. Projekt inwazji hitlerowskich Niemiec na Wielką Brytanię zakładał bitwę lotniczą.
- B. W RAF podczas bitwy o Wielką Brytanię służyło 143 polskich pilotów.
- C. Było to jedno z najbardziej spektakularnych dokonań polskiego oręęża podczas drugiej wojny światowej.
- D. W połowie sierpnia 1940 roku w żadnym lotniczym dywizjonie nie było pełnego stanu, mimo że z powodu wojny czas obowiązkowego szkolenia skrócono do dwóch tygodni.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
C. Było to jedno z najbardziej spektakularnych dokonań polskiego oręęża podczas drugiej wojny światowej.	Fakt to rzecz realna, prawdziwa, niezaprzeczalna, zdarzenie, co do istnienia którego nie ma żadnych wątpliwości, sprawdzona wiadomość poparta dowodami. Opinia zaś to pogląd, czyjeś zdanie na określony temat; opinia jest subiektywna, poparta własnym doświadczeniem lub przekonaniem. Odpowiedzi oznaczone literami A, B i D zawierają fakty, zaś odpowiedź C jest opinią, ponieważ różni historycy mogą różnie oceniać to wydarzenie. Tylko za takie wskazanie przyznawany jest 1 punkt.

Zadanie 6. (1 pkt)

Podkreśl hasło słownikowe pochodzące ze słownika synonimów.

- A. inwazja – łac. *invasio*, napaść zbrojna jednego państwa na drugie, zwłaszcza dokonana przy użyciu wielkiej liczby wojsk
- B. inwazja – pojawienie się czegoś w wielkiej ilości; silne wpływy, natręctwo czegoś postrzeganego jako zagrożenie
- C. inwazja – najazd, napad, napaść, wtargnięcie, agresja
- D. inwazja – obrona, obronność, defensywa, opór, nieszukanie zwady

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
D. najazd, napad, napaść, wtargnięcie, agresja	W zadaniu zostały przytoczone hasła z następujących słowników: A. słownik wyrazów obcych, B. słownik języka polskiego, C. słownik synonimów, D. słownik antonimów. Tym samym 1 punkt uzyskuje ten zdający, który podkreślił odpowiedź C.

Zadanie 8. (1 pkt)

Przekształć podane zdanie tak, by uniknąć formy strony biernej.

Póki trwała powietrzna bitwa, zasługi polskich żołnierzy były dostrzegane przez Brytyjczyków.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
W przytoczonym zdaniu w stronie biernej występuje orzeczenie <i>były dostrzegane</i> . Zdający miał za zadanie przekształcić je tak, by uniknąć strony biernej.		
A	<i>Póki trwała powietrzna bitwa, Brytyjczycy dostrzegali zasługi polskich żołnierzy.</i>	Zdający A zamienił stronę bierną <i>były dostrzegane</i> na osobową formę czasownika <i>dostrzegali</i> . Jednocześnie w przekształconym zdaniu nadrzędnym funkcje podmiotu przejął wyraz <i>Brytyjczycy</i> , a wyraz <i>zasługi</i> z podmiotu stał się dopełnieniem. Za poprawne wykonanie zadania zdający otrzymuje 1 punkt.
B	<i>Zasługi polskich żołnierzy były dostrzegane przez Brytyjczyków, póki trwała powietrzna bitwa.</i>	Zdający B nie przekształcił zdania, a jedynie zmienił jego szyk (przestawił kolejność), dlatego nie otrzymuje punktów za rozwiązanie tego zadania.
C	<i>Póki trwała powietrzna bitwa, zasługi polskich żołnierzy dostrzegano przez Brytyjczyków.</i>	Zdający C poprawnie zamienił stronę bierną <i>były dostrzegane</i> na nieosobową formę czasownika <i>dostrzegano</i> . Niestety, nie usunął dopełnienia <i>przez Brytyjczyków</i> , co spowodowało, że zdanie jest nie tylko niepoprawne gramatycznie, ale też nielogiczne. Z tego powodu zdający C nie otrzymuje punktu za rozwiązanie zadania.
D	<i>Póki trwała powietrzna bitwa, zasługi polskich żołnierzy są dostrzegane przez Brytyjczyków.</i>	Jedyną zmianą, której dokonał zdający D, jest zamiana czasu czasownika <i>być</i> – z przeszłego <i>były</i> na czas teraźniejszy <i>jest</i> . Nie spowodowało to jednak uniknięcia strony biernej. Zdający D nie otrzymuje więc punktów za rozwiązanie tego zadania.

Zadanie 9. (1 pkt)

Podane zdanie pojedyncze przekształć w zdanie złożone podrzędnie.

Cechowała ich odważna metoda walki, polegająca na maksymalnym zbliżeniu się do przeciwnika.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
A	<i>Cechowała ich odważna metoda walki, która polegała na maksymalnym zbliżeniu się do przeciwnika.</i>	Zdający A poprawnie przekształcił zdanie pojedyncze w zdanie złożone podrzędnie, dodając zaimek <i>która</i> oraz zastępując imiesłów przymiotnikowy <i>polegająca</i> czasownikiem <i>polegała</i> . Za poprawne wykonanie zadania zdający otrzymuje 1 punkt.
B	<i>Cechowała ich odważna metoda walki; polegała ona na maksymalnym zbliżeniu się do przeciwnika.</i>	Zdający B przekształcił zdanie pojedyncze w zdanie złożone, ale nie jest to zdanie złożone podrzędnie, tylko zdanie współrzędnie złożone rozłączne (zdający zaakcentował to użyciem średnika). Za wykonanie zadania niezgodnie z poleceniem zdający nie otrzymuje punktów.
C	<i>Cechowała ich odważna metoda walki – polegająca na maksymalnym zbliżeniu się do przeciwnika.</i>	Zdanie zbudowane przez zdającego C nadal jest zdaniem pojedynczym i różni się od zdania przytoczonego w poleceniu jedynie użyciem myślnika. Zdający nie otrzymuje punktów za rozwiązanie tego zadania.
D	<i>Cechowała ich odważna metoda walki, polegając na maksymalnym zbliżeniu się do przeciwnika.</i>	Zdający D zamienił imiesłów przymiotnikowy <i>polegająca</i> na imiesłów przysłówkowy <i>polegając</i> , jednakże nie spowodowało to zamiany zdania pojedynczego na złożone, a ponadto zaburzyło logikę wypowiedzi. Zdający D także nie otrzymuje punktów za rozwiązanie tego zadania.

Zadanie 10. (2 pkt)

Uzupełnij tabelę.

Wyraz pochodny	Temat słowotwórczy	Formant	Funkcja formantu
<i>nieliczny</i>			

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
A	Temat słowotwórczy: <i>liczny</i> Formant: <i>nie</i> Funkcja formantu: <i>Dodając „nie” tworzy się wyrazy o przeciwstawnym znaczeniu (liczny – nieliczny).</i>	Zdający A i B udzielili prawidłowej odpowiedzi, poprawnie wskazując temat słowotwórczy (w niektórych starszych źródłach określany jako <i>podstawa słowotwórcza</i>) <i>liczny</i> oraz formant, którym jest przedrostek <i>nie</i> . Zdający poprawnie określili też funkcję, jaką ten przedrostek pełni, wskazując na tworzenie w ten sposób wyrazów przeciwstawnych (antonimów). Zdający A i B otrzymali po 2 punkty za poprawne rozwiązanie zadania.
B	Temat słowotwórczy: <i>-liczny</i> Formant: <i>nie-</i> Funkcja formantu: <i>Tak można utworzyć antonim.</i>	
C	Temat słowotwórczy: <i>liczny</i> Formant: <i>nie</i> Funkcja formantu: <i>??? nie wiem</i>	Zdający C poprawnie wskazał temat słowotwórczy i formant, za co otrzymuje 1 punkt. Niestety, nie potrafił określić funkcji formantu (0 punktów). Łącznie zdający C otrzymał za rozwiązanie zadania 1 punkt.
D	Temat słowotwórczy: <i>nie</i> Formant: <i>liczny</i> Funkcja formantu: <i>Formant pomaga utworzyć wyraz pokrewny.</i>	Zdający D otrzymuje 0 punktów. Jego odpowiedź jest nieprawidłowa, gdyż pomylił temat słowotwórczy z formantem, a także niepoprawnie określił funkcję pełnioną w wyrazie przez formant.

Zadanie 11. (1 pkt)

Cudzysłów w ostatnim akapicie tekstu

- A. podkreśla ironiczną wymowę wypowiedzi.
- B. sugeruje przerośny charakter wypowiedzi.
- C. akcentuje dosłowne znaczenie wypowiedzi.
- D. świadczy o przytoczeniu czyjejś wypowiedzi.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
D. świadczy o przytoczeniu czyjejś wypowiedzi.	Zdający powinien zaznaczyć odpowiedź D, ponieważ użyte w ostatnim akapicie słowa Winstona Churchila zostały dosłownie przytoczone (zacytowane) przez autora artykułu, o czym informuje nas ujęcie ich w cudzysłów. Odpowiedzi A-C są niepoprawne, ponieważ w tym akapicie cudzysłów nie został użyty w funkcji znaczeniowo-stylistycznej.

Zadanie 12. (4 pkt)

Zredaguj ogłoszenie o wystawie fotograficznej pt. *Polacy na frontach II wojny światowej*, zorganizowanej w Twojej miejscowości przez dom kultury.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
<p>Rozwiązując zadanie, zdający powinien stworzyć ogłoszenie – spójną wypowiedź pisemną o charakterze użytkowym. W tym celu musi dostosować odmianę i styl języka do formy, w której się wypowiada, zadbać o logikę wypowiedzi, poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną. Powinien również w treści tekstu zawrzeć podstawowe elementy informacyjne, takie jak: informacje o wystawie, jej organizatorze i miejscu (w tym adres), okresie i godzinach zwiedzania ekspozycji. Forma ogłoszenia powinna mieć odpowiednią kompozycję i układ graficzny.</p> <p>Za rozwiązanie zadania można było maksymalnie otrzymać 4 punkty:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 1 punkt za kompozycję tekstu i układ graficzny (nagłówek, część zasadnicza, podpis ogłoszeniodawcy), – 2 punkty za podanie podstawowych informacji dotyczących: organizatora, miejsca wystawy (nazwa miejscowości, adres, ewent. informacja umożliwiająca zwiedzającym dotarcie na miejsce zorganizowania wystawy), tytułu wystawy (lub jej specyfiki), okresu funkcjonowania wystawy, godzin zwiedzania (uwaga: 1 punkt otrzymuje zdający, który pominął jedną z wymienionych podstawowych informacji o wystawie), – 1 punkt za poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną, w tym dopasowanie właściwego stylu (język oficjalny). 		
A	<p style="text-align: center;"><i>Ogłoszenie</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Miejski Dom Kultury przy ulicy Warszawskiej 67 w Olsztynie organizuje wystawę fotograficzną pt. „Polacy na frontach II wojny światowej”.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Ekspozycję przedstawiającą zbrojny czyn polskich żołnierzy można oglądać w dniach 16-26 listopada 2012 roku od godziny 10 do 17.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Dodatkowe informacje są udzielane pod numerem telefonu (89) 21 96 349.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Dyrektor MDK w Olsztynie</i></p>	<p>Zdający A zaproponował rozbudowane, w pełni poprawne rozwiązanie. Otrzymał 4 punkty.</p>

<p>B</p>	<p><i>Ogłoszenie</i> <i>Wiejski Dom Kultury w Grabini Małej organizuje w szkole wystawę fotograficzną, którą można oglądać w dniach 6 marca – 6 maja 2012 roku.</i> <i>WDK w Grabini Małej</i></p>	<p>Zdający B zbudował logiczną, poprawną językowo, ortograficznie i interpunkcyjnie wypowiedź (1 punkt). Piszący zastosował też odpowiednią kompozycję i układ graficzny tekstu (1 punkt). Zdający w swojej wypowiedzi zawarł tylko niektóre podstawowe informacje o wystawie: miejsce wystawy (w przypadku małej miejscowości określenie „w szkole” jest informacją wystarczającą), okres zwiedzania, informacje o organizatorze. Niestety, pominął informacje o samej ekspozycji (tytuł lub zakres tematyczny) oraz nie udzielił informacji, w jakich godzinach można wystawę oglądać. Tym samym za treść ogłoszenia nie otrzymuje punktów. Zdający B łącznie zyskał 2 punkty.</p>
<p>C</p>	<p><i>Ogłoszenie</i> <i>Wystawę fotograficzną pt. „Polacy na frontach II wojny światowej” możecie oglądać od 15 – 30 października 2012 roku w MDK w Warszawie.</i> <i>Organizatorzy</i></p>	<p>Zdający C za swój tekst uzyskał tylko 1 punkt. Przyznano go za kompozycję tekstu i jego układ graficzny (ogłoszenie zawiera nagłówki, część zasadniczą oraz podpis ogłoszeniodawcy). Doceniono uwzględnienie niektórych elementów informacyjnych ogłoszenia, ale treściowo jest ono niepełne. Niestety, zdający nie pamiętał o konieczności wskazania w ogłoszeniu nadawcy tekstu (podpis „Organizatorzy” jest zbyt ogólny), nie podał informacji o lokalizacji wystawy, a także nie napisał, w jakich godzinach wystawę można oglądać. Treść ogłoszenia nie została również ujęta w formę nieosobową, charakterystyczną dla stylu oficjalnego. Zdający popełnił także błąd składniowy w informacji o terminie wystawy (daty rozpoczęcia i zakończenia wystawy należało podać albo rozdzielając je pauzą, albo używając zapisu „od 15 do 30 października”)</p>
<p>D</p>	<p><i>Dom kultury zaprasza na wystawę o II wojnie światowej.</i> <i>Zapraszamy!!!</i></p>	<p>Zdający D otrzymał za swój ogólnikowy, zawierający zbyt mało informacji tekst 0 punktów. Ponadto tekst zdającego D zawiera elementy zaproszenia, nie jest zatem ogłoszeniem.</p>

Tekst 2

Konstanty Ildefons Gałczyński, *List jeńca*

Zadanie 13. (2 pkt)

Określ, kto, do kogo i w jakich okolicznościach zwraca się w wierszu.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
		<p>Poprawne rozwiązanie tego zadania wymaga od zdającego wskazania postaci mówiącej w wierszu (in. podmiotu lirycznego, „ja” lirycznego, nadawcy wypowiedzi, podmiotu mówiącego, osoby mówiącej) oraz odbiorcy wypowiedzi (in. „ty” lirycznego).</p> <p>W przytoczonym wierszu postacią wypowiadającą się poprzez list jest żołnierz, który trafił do niewoli, jeńiec wojenny. Píše on do swojej ukochanej ze stalagu Altengrabow. Ci, którzy znają biografię Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, wiedzą, że <i>List jeńca</i> to fragment osobistego listu poety do żony Natalii, datowanego na 19 marca 1942 r. – zob.: http://www.kigalczynski.pl/notatnik/listyalt.html</p> <p>Zdający otrzymuje 1 punkt za wskazanie postaci mówiącej oraz odbiorcy wypowiedzi. Drugi punkt można uzyskać za podanie okoliczności wypowiedzi.</p>
A	<p><i>Podmiotem mówiącym w tym wierszu jest jeńiec. Píše swój list do ukochanej. Dzieje się to podczas II wojny światowej w stalagu.</i></p>	<p>Zdający A udzielił prawidłowej odpowiedzi, wskazując kto (<i>jeńiec</i>) i do kogo (<i>do ukochanej</i>) zwraca się w wierszu. Zdający wskazał też historyczne uwarunkowania wypowiedzi lirycznej (list pisany <i>w czasie wojny, w stalagu</i>). Zdający A otrzymał 2 punkty za w pełni poprawne rozwiązanie zadania.</p>
B	<p><i>W tym wierszu Gałczyński, który jest w hitlerowskim obozie jenieckim, zwraca się do żony. Píše do niej wieczorem list pełen tęsknoty i miłości.</i></p>	<p>Zdający B skorzystał ze swej wiedzy o życiu poety, poprawnie wskazując nadawcę (<i>Gałczyński</i>) i odbiorcę (<i>żona Gałczyńskiego</i>) poetyckiego listu. Zdający wskazał zarówno historyczne okoliczności powstania utworu (<i>hitlerowski obóz jeniecki</i>), jak też okoliczności, w jakich funkcjonuje postać mówiąca (<i>wieczór wypełniony emocjami i uczuciami</i>). Zdający B otrzymał 2 punkty za w pełni poprawne rozwiązanie zadania.</p>
C	<p><i>W tym wierszu mężczyzna pisze do kobiety, bo to jest utwór liryczny.</i></p>	<p>Odpowiedź jest zbyt ogólnikowa. Zdający nie podaje informacji na temat okoliczności wypowiedzi. Zdający C otrzymuje 0 punktów.</p>
D	<p><i>To jest wiersz skierowany do kochania.</i></p>	<p>Zdający D otrzymuje 0 punktów. Jego odpowiedź jest nieprawidłowa, gdyż nie podał on informacji ani o podmiocie mówiącym, ani o okolicznościach wypowiedzi lirycznej. Określenie „<i>wiersz skierowany do kochania</i>” błędnie sugeruje, iż utwór jest apostrofą do miłości (<i>kochania</i>).</p>

Zadanie 14. (2 pkt)

Podkreśl te pojęcia, które charakteryzują stany duchowe ujawnione przez postać mówiącą w wierszu *List jeńca*.

miłość nienawiść zazdrość radość czułość serdeczność frustracja

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
miłość, czułość, serdeczność	<p>W zadaniu podano pojęcia, które nazywają emocje, uczucia i stany duchowe człowieka. W wierszu <i>List jeńca</i> postać mówiąca nie nazywa tych uczuć i stanów wprost, stąd też ich określenie możliwe jest dopiero wówczas, kiedy egzaminowany uważnie przeanalizuje środki stylistyczne (porównania, epitety) oraz uwzględni okoliczności wypowiedzianego podmiotu lirycznego (obóz jeniecki, poezja miłosna, liryka bezpośrednia).</p> <p>Zdający otrzymuje 2 punkty za w pełni poprawną odpowiedź, polegającą na wskazaniu trzech pojęć: <i>miłość, czułość, serdeczność</i>. Wskazanie dwóch poprawnych pojęć (przy możliwości popełnienia jednego błędu) pozwoli na przyznanie 1 punktu.</p>

Zadanie 15. (1 pkt)

Wyjaśnij, jak rozumiesz dwuwers: *Ty jesteś mi wodą w lecie i rękawicą w zimie.*

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
<p>Jedną z ważnych umiejętności związanych z analizą i interpretacją tekstu poetyckiego jest umiejętność odczytywania metaforycznego, a więc przenośnego znaczenia wyrażenia. Tylko za takie odczytanie dwuwersu zdający może otrzymać 1 punkt. Za dosłowne odczytanie fragmentu zdający nie otrzymuje punktów.</p>		
A	<i>Myśl o ukochanej, za którą tęskni żołnierz, pozwala przetrwać trudne warunki, koi ból niczym zimna woda w lecie, chroni przed złem, jak ciepła rękawica przed zimnem.</i>	<p>Zdający A i B w poprawny sposób odczytali metaforyczne znaczenie słów, wskazując na funkcję ochronną przed bólem i cierpieniem, jaką pełni myśl o ukochanej kobiecie.</p>
B	<i>Pisząc list do swej ukochanej, mężczyzna przywołuje wspomnienia związane z nią. To koi jego ból i łagodzi – niczym zimna woda w lecie oraz ciepła rękawica w zimie – cierpienie spowodowane pobytem w obozie jenieckim.</i>	
C	<i>W tym zdaniu widać jej troskę o niego. Ona jest jego opiekunką, matką albo żoną i się o niego troszczy.</i>	<p>Zdający C otrzymuje 0 punktów, ponieważ jego odpowiedź wskazuje na fizyczną obecność ukochanej przy podmiocie mówiącym. Wypowiedź ta nie wskazuje na przenośne odczytanie dwuwersu.</p>
D	<i>Ta kobieta nosi za nim wodę w butelce albo rękawiczki.</i>	<p>Zdający D nie uchwycił metaforycznego charakteru wypowiedzi, odczytując ją dosłownie. Otrzymuje 0 punktów.</p>

Zadanie 16. (1 pkt)

W trzeciej strofie poeta użył określenia *latowe*. Uzasadnij, w jakim celu zostało ono zastosowane w wierszu.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
<p>Funkcja zastosowanego w wierszu słowa <i>latowe</i> jest ściśle związana z budową utworu i polega na osiągnięciu rymu wewnętrznego, co z kolei ma wpływ na rytmizację tekstu (zachowanie rytmu wiersza). Zdający otrzymuje 1 punkt za wskazanie funkcji określenia <i>latowe</i> w utworze.</p>		
A	<i>Poeta napisał tak, żeby nazwy pór roku się rymowały: wiosenne–jesienne, zimowe–latowe.</i>	Zdający A udzielił poprawnej odpowiedzi, prawidłowo objaśniając cel użycia wskazanego słowa. Zdający A otrzymał 1 punkt.
B	<i>Dzięki zastosowaniu słowa „latowe”, a nie „letnie”, wiersz nabral rytmu, więc łatwiej go recytować.</i>	Zdający B otrzymał 1 punkt, ponieważ wskazał na funkcję rytmotwórczą słowa <i>latowe</i> .
C	<i>Autor wiersza użył tego słowa, aby zwrócić uwagę na ten wyraz.</i>	Zdający C niepoprawnie określił funkcję określenia <i>latowe</i> . Otrzymuje 0 punktów.
D	<i>Poeta napisał tak, aby wyrazić własne odczucia, a szczególnie tęsknotę za ukochaną.</i>	Zdający D otrzymuje 0 punktów. Cel zastosowania podanego wyrazu został sformułowany błędnie.
E	<i>Poeta napisał tak, żeby było ładnie.</i>	Zdający E nie otrzymuje punktów. Jego odpowiedź jest zbyt ogólnikowa, a tym samym niepoprawna.

Zadanie 17. (1 pkt)

Zastosowaną w pierwszej zwrotce wiersza apostrofę zawiera wers

- A. pierwszy.
- B. drugi.
- C. trzeci.
- D. czwarty.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
A. pierwszy.	Rozpoczynająca wiersz apostrofa <i>Kochanie moje, kochanie</i> , czyli bezpośredni zwrot do nieobecnej ukochanej, jest elementem konstrukcyjnym utworu poetyckiego <i>List jeńca</i> . Apostrofa ta nadaje wypowiedzi charakteru literackości, retorycznego patosu, ekspresji, ale też sprawia, że odczytujemy wiersz jako lirykę bezpośrednią, skierowaną do osoby darzonej uczuciem, bliskiej. Zdający otrzymuje 1 punkt za wskazanie miejsca apostrofy na początku utworu (w pierwszym wersie).

Tekst nr 3

Henryk Sienkiewicz, *Potop* (fragm.)

Zadanie 18. (1 pkt)

Fałszywe informacje o Kmicicu rozpowszechniał

- A. Babinicz.
- B. Sapieha.
- C. ksiądz Kordecki.
- D. księżę Bogusław.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
D. księżę Bogusław.	Odpowiedź D jest poprawna, ponieważ spośród wymienionych osób tylko księżę Bogusław Radziwiłł rozpowszechniał nieprawdziwe informacje o Kmicicu, który po wewnętrznej przemianie zmienił swoje nazwisko na Babinicz.

Zadanie 19. (1 pkt)

Zacytuj zdanie świadczące o tym, że Michał Wołodyjowski podziwiał zdolności żołnierskie Kmicica.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
<i>„Żołnierz to był zawsze wielki i w dziele wojennym niezrównany”.</i>	Zadanie polegało na odnalezieniu w tekście i wiernym przytoczeniu (czyli zacytowaniu) wypowiedzi Wołodyjowskiego zawierającej podziw dla zdolności żołnierskich Kmicica. Polecenie „zacytuj” wymaga dosłownego przepisania zdania i ujęcia go w cudzysłów, który świadczy o tym, iż zdanie zostało przytoczone z innego źródła. Jeśli zdający spełnił oba te warunki, otrzymuje 1 punkt.

Zadanie 20. (1 pkt)

Na podstawie przytoczonego fragmentu *Potopu* wykaż podobieństwo między Kmicicem i Hektorem.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
<p>Udzielenie poprawnej odpowiedzi wymagało od zdającego połączenia ze sobą informacji zawartych w tekście z dodatkowymi informacjami zamieszczonymi w przypisie. Znajomość <i>Potopu</i> H. Sienkiewicza oraz <i>Iliady</i> Homera umożliwia poprawne rozwiązanie zadania.</p>		
A	<i>Kmicic podobnie jak Hektor dzielnie walczył w obronie ojczyzny i gotów był oddać za nią swoje życie.</i>	<p>Zdający A i B udzielili prawidłowej odpowiedzi, trafnie dowodząc podobieństwa w czynach Kmicica i Hektora. Zdający A i B otrzymali po 1 punkcie za poprawne rozwiązanie zadania.</p>
B	<i>Kmicic i Hektor walczyli w obronie ojczyzny z narażeniem własnego życia. Kmicic przeżył, choć nieraz był bliski śmierci, Hektor poległ w walce z Achillesem.</i>	
C	<i>Kmicic i Hektor byli szlachcicami i walczyli przeciwko Szwedom.</i>	<p>Zdający C błędnie uznał, że Hektor jest bohaterem powieści <i>Potop</i>. Otrzymuje 0 punktów.</p>
D	<i>Kmicic i Hektor walczyli dzielnie.</i>	<p>Odpowiedź zdającego D wskazuje tylko na ogólne podobieństwo obu bohaterów – osób dzielnie walczących. Pomijane są istotne informacje wskazujące na znajomość obu lektur. Zdający otrzymuje 0 punktów.</p>

Zadanie 21. (2 pkt)

Czy król słusznie oskarżył Janusza i Bogusława Radziwiłłów o zdradę? Sformułuj opinię i uzasadnij ją, odwołując się do treści całego utworu.

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
Opinia to sąd, pogląd, ocena dotyczące jakiegoś zdarzenia, zjawiska, którym nadawca przypisuje określone cechy i wartości, stąd też jest ona subiektywna, ponieważ ta sama sytuacja może być różnie oceniana przez mówiących. Zdający miał za zadanie sformułować własną opinię na temat sformułowany w poleceniu oraz podać przynajmniej jeden argument, który ją potwierdzi. Za obie te czynności przyznawano po 1 punkcie – łącznie za zadanie można uzyskać 2 punkty.		
A	<i>Król słusznie uznawał Janusza i Bogusława Radziwiłłów za zdrajców, ponieważ książęta stanęli po stronie Szwedów i bez walki oddali w ich ręce Litwę. Tym samym zawarli sojusz ze Szwecją i wystąpili przeciwko swojemu władcy – Janowi Kazimierzowi.</i>	Zdający A i B sformułowali własną opinię w odniesieniu do pytania zawartego w poleceniu, zgodną z treścią utworu i faktami historycznymi. Obaj stwierdzili, że działanie książąt Radziwiłłów wobec króla można uznać za zdradę. Odwołując się do treści całej lektury, przytoczyli argumenty uzasadniające ten pogląd. Zdający A i B otrzymali po 2 punkty za poprawne rozwiązanie zadania.
B	<i>Zachowanie Radziwiłłów słusznie zostało uznane przez króla Jana Kazimierza za zdradę, ponieważ dla własnych korzyści, bez jego zgody i wiedzy porozumieli się ze Szwedami, oddając Litwę w ich ręce.</i>	
C	<i>Radziwiłłowie nie byli zdrajcami, ponieważ działali na polecenie króla Jana Kazimierza. Mieli szpiegować działania Szwedów.</i>	Chociaż zdający C sformułował własną opinię, jest ona niezgodna z treścią utworu i faktami historycznymi. Również argument podany przez zdającego C jest nieprawdziwy. Dlatego też otrzymuje on 0 punktów.
D	<i>Król niesłusznie oskarżył Radziwiłłów o zdradę.</i>	Zdający D sformułował również opinię niezgodną z treścią utworu, której dodatkowo nie uzasadnił żadnym argumentem. Otrzymuje on 0 punktów.

Zadanie 22. (1 pkt)

Dokończ zdanie:

Z ostatniego zdania tekstu nr 3 wynika, że król porównał Szwedów do .....

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
<p><i>stada wilków</i> lub <i>wilków</i></p>	<p>Rozpoznawania w tekście literackim porównań wymaga się już w szkole podstawowej. Zdający powinien więc znać wyrażenia typu <i>jak, jako, jak gdyby</i> itp., które wskazują na obecność porównania w tekście, oraz musi wyszukać w ostatnim zdaniu przytoczonego fragmentu tekstu ten środek stylistyczny: – <i>Boś znał wielkiego żołnierza, ale swawolnika i radziwiłłowskiego w zdradzie socjusza... A tu stoi Hektor częstochowski, któremu Jasna Góra po księdzu Kordeckim najwięcej zawdzięcza, tu stoi obrońca ojczyzny i sługa mój wierny, który mnie własną pierśią zastawił i życie mi ocalił, gdy w wąwozach, <u>jak</u> między stado wilków, dostał się między Szwedów. Taki to ów nowy Kmicic...</i></p>

Zadanie 23. (1 pkt)

Przekształć podane wypowiedzenie w mowę zależną.

– *Zawołaj pana Babinicza – rzekł król do pazia.*

Zdający	Przykładowe odpowiedzi zdających	Komentarz do odpowiedzi udzielonych przez zdających. Ocena rozwiązań
<p>Mowa zależna to sposób przedstawiania słów postaci w utworze literackim. Charakteryzuje się ona użyciem formy zdań podrzędnych w przytoczeniach, np.: <i>Mama wielokrotnie mówiła mi, żeby zimą nosić czapkę i szalik.</i> Mowa niezależna to wszelkie przytoczenia „wprost” wypowiedzi postaci literackich. Najczęściej mają one formę dialogu, gdzie racje postaci zostają wzajemnie skonfrontowane, lub monologu, gdzie przedstawiona jest racja jednego z bohaterów, jego subiektywne odczucia czy dążenia. By przytoczony w zadaniu fragment wypowiedzi króla poprawnie przekształcić w mowę zależną, należało użyć zdania złożonego podrzędnie oraz zachować sens wypowiedzi.</p>		
A	<i>Król rzekł do pazia, aby ten zawołał pana Babinicza.</i>	<p>Zdający A, B i C właściwie przekształcili mowę niezależną w zależną, zmieniając konstrukcję zdania w zdanie podrzędne dopełnieniowe zaczynające się od spójników <i>aby, żeby, by</i>. Otrzymują za poprawne udzielenie odpowiedzi 1 punkt.</p>
B	<i>Król rzekł do pazia, żeby zawołać Babinicza.</i>	
C	<i>Król rozkazał paziowi, by zawołał Babinicza.</i>	
D	<i>Król rzekł do pazia: - Zawołaj pana Babinicza.</i>	<p>Zdający D przekształcił wypowiedzenie w mowę niezależną. Za błędną odpowiedź nie otrzymuje punktów.</p>
E	<i>Król kazał paziowi zawołać Babinicza.</i>	<p>Zdający E przekształcił mowę niezależną w zdanie pojedyncze, które nie wprowadza mowy zależnej. Za niepoprawne wykonanie zadania otrzymuje 0 punktów.</p>

Zadanie 24. (1 pkt)

Potop H. Sienkiewicza jest

- A. opowiadaniem przygodowym.
- B. powieścią historyczną.
- C. nowelą.
- D. tragedią.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
B. powieścią historyczną.	<p><i>Potop</i> Henryka Sienkiewicza jest powieścią historyczną, czyli długą literacką wypowiedzią pisaną prozą z rozbudowaną, wielowątkową fabułą. Tłem dla opisywanych w powieści zdarzeń są autentyczne wydarzenia historyczne, które przeplatają się z wydarzeniami fikcyjnymi (literackimi).</p> <p>Opowiadanie i nowela są również wypowiedziami literackimi pisanymi prozą, ale cechują się ograniczoną liczbą wątków. Tragedia z kolei nie jest utworem narracyjnym, ponieważ należy do gatunków dramatycznych, a nie do gatunków epickich.</p> <p>Tylko odpowiedź B jest prawidłowa. Za jej zaznaczenie zdający otrzymuje 1 punkt.</p>

Zadanie 25. (1 pkt)

Ale położywszy na stronę ową sprawę, powiadaj, co o tym człeku wiesz z jego dawniejszych czasów?

W powyższym zdaniu występują

- A. neologizmy.
- B. wyrazy gwarowe.
- C. archaizmy.
- D. eufemizmy.

Poprawna odpowiedź	Komentarz do zadania. Ocena rozwiązania
C. archaizmy.	<p>Przytoczone w zadaniu zdanie zawiera archaizmy, takie jak: <i>położywszy na stronę</i> (dzisiaj: <i>odłożywszy na bok</i>), <i>powiadaj</i> (dzisiaj: <i>powiedz</i>), <i>człeku</i> (dzisiaj: <i>człowieku</i>), czyli wyrazy, pochodzące z minionych epok historycznych, których współcześnie się już nie używa. Henryk Sienkiewicz posłużył się archaizmami w celu zwiększenia realizmu przedstawianych w powieści wydarzeń oraz wprowadzenia czytelnika w ich atmosferę. Tego typu zabieg nazywa się archaizacją, która jest jedną z odmian stylizacji tekstu.</p> <p>Zdający otrzymuje 1 punkt za zaznaczenie odpowiedzi C.</p>

Zadanie 26. (10 pkt)

Napisz charakterystykę Andrzeja Kmicica, bohatera *Potopu* Henryka Sienkiewicza. Uwzględnij przemianę duchową bohatera pod wpływem przeżyć.

Przykładowa odpowiedź zdającego	Komentarz do odpowiedzi udzielonej przez zdającego. Ocena rozwiązania
<p><i>Człowiek pod wpływem dramatycznych przeżyć może się zmienić, ponieważ to doświadczenia kształtują postawę i osobowość. Przykładem bohatera literackiego przeżywającego przemianę jest na pewno Andrzej Kmicic z powieści Henryka Sienkiewicza pt. „Potop”.</i></p> <p><i>Kmicic był chorążym orszańskim, któremu w testamencie Herakliusz Billewicz zapisał dwór i majątek w Lubiczu. Zgodnie z ostatnią wolą zmarłego przybył do Oleńki Billewiczówny, aby się jej oświadczyć. Wywarł na wnuczce Billewicza wielkie wrażenie swoją urodą, żołnierską postawą, humorem.</i></p> <p><i>Zanim w życiu bohatera nastąpiła przemiana, był porywczym młodzieńcem o niepohamowanym temperamencie. Nie zwlekał długo z wyznaniem uczuć Oleńce. Dziewczyna zachwycała go tak bardzo, że już w czasie drugiego spotkania zadeklarował jej swoją miłość. Gwałtowność bohatera sprawiała, że nie zastanawiał się on nad konsekwencjami swoich czynów. Dowiedział tego, porywając Oleńkę do dworu w Lubiczu.</i></p> <p><i>Wadą bohatera była również pycha. Wysoko oceniał swoje żołnierskie umiejętności i nie bał się podjąć wyzwania Michała Wołodyjowskiego, który chciał go zmusić do uwolnienia porwanej panny.</i></p> <p><i>Kmicic działał często pod wpływem emocji. Kiedy dowiedział się o pobiciu jego żołnierzy przez Butrymów, wpadł w wielki gniew. Podpalił Wołmontowicze, aby się zemścić za śmierć kompanów. Emocje kazały mu również złożyć przysięgę wierności Januszowi Radziwiłłowi. Bohater miał nadzieję, że jako sługa księcia będzie mógł wykazać się patriotyzmem i męstwem w wojnie przeciwko Szwedom. Liczył na to, że w ten sposób zrehabilituje się w oczach Oleńki. Nie przewidział, że przysiągł wierność zdrajcy ojczyzny.</i></p> <p><i>Kiedy bohater zrozumiał swój błąd, postanowił zmienić swoje życie. Okrzyknięty przez szlachtę zdrajcą chciał zmyć z siebie to hańbiące piętno, służąc ojczyźnie. Ruszył na Jasną Górę, by bronić świętego dla Polaków miejsca. Dowodził obroną klasztoru jako Babinicz. Jedynie księdzu Kordeckiemu wyznał na spowiedzi, kim jest naprawdę. Wiele razy wyróżnił się niebywałym sprytem i męstwem. Jednak największym dowodem odwagi wykazał się, wysadzając potężne szwedzkie działo</i></p>	<p>Trudność zadania wynika z konieczności łączenia podczas pisania wypracowania wielu umiejętności. Zadanie narzuca zdającemu nie tylko formę wypowiedzi (charakterystyka postaci), ale treść wymagane jest bezpośrednio odwoływanie się do lektury – powieści <i>Potop</i> Henryka Sienkiewicza), a nawet jej objętość (praca nie może zająć mniej niż połowę przeznaczonych na nią miejsca). Zdający musi opisać (scharakteryzować) nie tylko wygląd, cechy psychiczne, typowe zachowania (wraz z ich motywacją) bohatera powieści Sienkiewicza, ale również w tym opisie uwzględnić przemianę psychiczną oraz moralną bohatera pod wpływem określonych wydarzeń i przeżyć). Wypowiedź zdającego musi być spójna, trójdzielna kompozycyjnie, zachowywać poprawność fleksyjną, słownictwa, frazeologii, składni, ortografii i interpunkcji. Zdający musi zastosować styl adekwatny do formy,</p>

<p><i>zagrożające jasnogórskim murom. Kmicic przeprawił się potajemnie na stronę wroga, wykonał zadanie, ale został schwytany. Ocalał dzięki Kiemliczom.</i></p> <p><i>Bohater po przemianie był człowiekiem bardzo skromnym. Kiedy stanął przed obliczem króla Jana Kazimierza, nie opowiadał o swoich zasługach, by, jak dawniej, nie grzeszyć pychą. W drodze do Nowego Targu ocalił życie władcy, a sam został ciężko ranny. Dowiódł zatem, że swoje życie ceni mniej niż życie króla i dobro ojczyzny.</i></p> <p><i>Odstąpienie od Radziwiłła przyniosło także zmianę systemu wartości bohatera. Kmicic nadal kochał Oleńkę, ale wyżej niż szczęście własne stawiał wolność ojczyzny. Zrezygnował więc z wyprawy do Taurogów i możliwości ujrzenia ukochanej, aby przyłączyć się do żołnierzy i walczyć z wojskami szwedzkimi zmierzającymi w stronę Zamościa i Lwowa.</i></p> <p><i>Andrzej Kmicic zmienił się zatem z hulaki, porywczego kawalera z fantazją w odpowiedzialnego żołnierza, który wiernie służy Bogu, ojczyźnie i władcy. Jako Babinicz zmył z siebie wszystkie winy i zrehabilitował się. Dramatyczne wydarzenia rozpoczęły w jego życiu nowy etap.</i></p>	<p>uniknąć kolokwializmów.</p> <p>Pożądane jest, aby zdający wskazywał na wzajemne związki poszczególnych cech w obrazie postaci, skupiając się na tym, co charakterystyczne dla niej.</p> <p>Praca zdającego spełnia większość narzuconych kryteriów, brakuje jedynie opisu wyglądu samej postaci przed przemianą i po niej.</p> <p>Zdający otrzymuje 9 punktów.</p>
---	---